

**VAD GÖR
JAG NU?**

Lärarhandledning

Dino och julen

VAD GÖR JAG NU?

Radoserien "Vad gör jag nu?" består av tio ljudberättelser där barn ställs inför stora och små dilemman. Serien riktar sig till elever som läser svenska som andraspråk på låg- och mellanstadiet.

Förord

Kanske kan även du som är vuxen känna igen dig i någon av de situationer som uppstår i vår radioserie "Vad gör jag nu?":

Får man bli besviken på en nyfödd lillebror? Vad ska man göra om man blir utelåst? Vad gör man om man hittar en alldeles ensam harunge i skogen?

Berättelserna erbjuder inga tydliga svar, utan just frågor. Vi hoppas att när berättelsen är slut tar samtalen i klassrummet vid. Förmodligen har eleverna olika lösningar. Kanske har de till och med varit med om någonting liknande som de vill berätta om?

Avsnitten utspelar sig i vardagsnära miljöer som eleverna har nytta av att känna till språkligt – till exempel ett kök, ett sjukhus eller en skog. Skådespelaren Gunilla Röör har läst in berättelserna och därefter har vi stöttat med ljudeffekter och musik.

Vi som har arbetat med "Vad gör jag nu?" hoppas att serien leder till intressanta diskussioner som hjälper elever både att öva sin svenska och lära känna varandra närmre. Kanske får även du som lärare en lite tydligare bild av dina elever – vad de tycker, känner eller har varit med om.

Producenter: Kicki Möller och Ida Säll. Projektledare: Lena Ahlström

Syfte och mål

"Vad gör jag nu?" utgår från kursplanen i svenska som andraspråk och består av ljudberättelser som alla har ett barn i huvudrollen. Varje berättelse mynnar ut i att barnet ställs inför ett praktiskt eller etiskt problem, varpå barnet ställer sig frågan "Vad gör jag nu?".

Frågeställningen inbjuder till diskussioner om tänkbara lösningar på problemet, men ger också utrymme för elevernas egna berättelser och erfarenheter. I materialet "Vad gör jag nu?" får eleverna arbeta aktivt med sitt lyssnande.

Även om elevernas språk till att börja med är på en enkel nivå ska förväntningarna vara höga och uppgifterna kognitivt utmanande. Språk och identitet hör nära samman och eleverna måste tidigt i sin språkutveckling få tilltro till sin förmåga att uttrycka egna tankar.

Så här kan du arbeta med inläsningarna

I lärarhandledningen kan du få tips om olika aktiviteter och hur du kan arbeta med olika typer av stöttning **före**, **under** och **efter lyssnandet** för att ge eleverna goda förutsättningar att diskutera och samtala vidare kring frågeställningarna efter varje avsnitt.

Till varje avsnitt finns arbetsblad med elevuppgifter men också specifikt material för dig som pedagog. Där kan du få tips om ord som är relevanta att gå igenom innan lyssnandet, ytterligare diskussionsfrågor samt fördjupningar och användbara länkar.

Före lyssnandet

För att eleverna ska få en god behållning av lyssnandet kan du ta hjälp av de betydelsebärande orden och skapa en förförståelse.

Att skapa förförståelse kan man göra på olika sätt, t ex:

- Ta hjälp av bilder.
- Diskutera aktuella ord och begrepp.
- Ge en sammanfattning av innehållet.

Under lyssnandet

Be eleverna att fokusera på några betydelsebärande punkter:

- Vem/vilka handlar det om?
- Var utspelar sig händelsen? (miljö)
- Vad händer?
- Problem?

Skriv gärna punkterna synligt som stöd för eleverna.

Efter lyssnandet

Eftersom varje avsnitt avslutas med ett dilemma - "Vad gör jag nu?" - är det också startpunkt för en diskussion.

Här kan man med fördel använda EPA-modellen, det vill säga Enskilt – Parvis – Alla. Det innebär att man först låter eleverna tänka och eventuellt skriva på egen hand. Därefter pratar man med en kompis och redogör för sina tankar. Till slut lyfter man diskussionen och reflekterar tillsammans i helklass. Fördelen med detta är att alla hinner reflektera, få talutrymme och föra fram sina argument. De gemensamma diskussionerna ger nya perspektiv och fördjupar diskussionen ytterligare.

Stötta gärna eleverna med så kallade "börjor". Börjorna ger eleverna hjälp med språkliga formuleringar, det vill säga stödmeningar.

HÄR FÖLJER NÅGRA EXEMPEL PÅ "BÖRJOR":

JAG TYCKER ATT.... FÖR ATT...

JAG TROR..... DÄRFÖR ATT.....

JAG TÄNKER ATT...

OM SÅ

Å ENA SIDAN... Å ANDRA SIDAN...

DESSUTOM...

ÄVEN OM...

Visa eleverna hur man använder de olika fraserna för att föra fram sina åsikter och argumentera för dem. Om du har tillgång till studiehandledare kan du ta hjälp av dem för att även förklara fraserna på elevernas modersmål.

Lär också eleverna hur man visar på samband, orsak och verkan i ett resonemang: *Om jag gör på det sättet så blir det den här konsekvensen, Å ena sidan... men å andra sidan...*

Ta fasta på elevernas samtal och egna erfarenheter

Eftersom det inte finns några rätta svar till de olika dilemmafrågorna ska fokus ligga på elevernas samtal. Flera av frågorna i arbetshäftet riktar sig direkt till eleverna för att de ska kunna bidra med egna erfarenheter.

Det kan vara bra att vara observant på att vissa frågor kan väcka känslor hos eleven och det är därför viktigt att det finns gott om tid för samtal.

Ytterligare inspiration

- I arbetsbladen till varje avsnitt får eleverna träna vidare på ord och begrepp från textens innehåll. Följ gärna upp arbetet med orden så att eleverna har full förståelse för de olika ordens betydelse. Eleverna kan också få arbeta med att översätta orden till sitt modersmål så att de får använda alla sina språkliga resurser.
- Låt eleverna skriva ett manus och dramatisera de olika avsnitten med sina egna lösningar på problemen.
- Eleverna får hitta på egna dilemmasagor som de får skriva ner och spela in med hjälp av digitala verktyg. Låt klasskamraterna diskutera varandras dilemman.
- Låt eleverna skriva ner sina tankar efter varje avsnitt i en tankebok. Flera av ljudberättelserna och efterföljande diskussioner väcker säkert många känslor hos eleverna. Därför kan det vara bra att låta dem skriva fritt under en reflektionsstund: ”Det här tänker jag efter att ha lyssnat på...”

Arbetsmaterial till läraren

Avsnitt 7: Dino och julen

ORDLISTA TILL DINO OCH JULEN

en gata, en affär, ett skyltfönster, ett glitter, en lampa, en ängel, en tomte, en ren, ett paket, att knarra, ett luciatåg, ett band, ett skägg, ett par gympaskor, en ölburk, en jultomte, lugn och ro, en gran, en lastbil, en julgranskula, en stjärna, en squishy (en leksak), en tuschpenna, en julklapp, rättvist – orättvist, en park, en buske, att smyga, blod – blodig, att viska, att vara full, att hjälpa någon

Beroende på hur långt dina elever har kommit i sin språkutveckling kan man arbeta på olika sätt med ordlistan som innehåller centrala ord från ljudberättelsen.

Så här kan du arbeta med orden före lyssnandet:

- Välj ut de ord som du tror att dina elever behöver förbereda sig med inför lyssnandet.
- Gå igenom orden. Vilka ord är nya? Vad betyder orden? Eller vad skulle orden kunna betyda? Låt gärna eleverna gissa sig till betydelsen.
- Kom tillsammans på meningar där orden ingår, så att de får ett passande sammanhang.
- Hitta synonymer till orden.
- Du kan också ta hjälp av orden före lyssnandet för att tillsammans med eleverna klura ut vad berättelsen skulle kunna handla om.

Så här kan du arbeta med orden efter lyssnandet:

- Titta på orden igen. I vilket sammanhang i berättelsen användes orden? Kommer eleverna ihåg meningarna?
- Sammanfatta ljudberättelsen muntligt eller skriftligt med hjälp av orden i ordlistan.

Att arbeta vidare med i klassrummet

1. Samtala om hur kan man hjälpa människor som behöver hjälp

Hur gör man när man larmar? Vilket nummer ska man ringa? När ska man larma 112? Vad menas med ett akut läge? Vilka alternativ finns när man vill hjälpa en människa fast det inte är akut?

Prata om att man aldrig ska lämna en människa som behöver hjälp. Om man inte vet vad man själv kan eller törs göra så kan man hämta hjälp från en vuxen eller ringa polisens tipstelefon 114 14 för icke akuta ärenden.

Att hjälpa någon kan ju också vara att göra någon en tjänst, hjälpa en kompis, hjälpa en äldre person som har det svårt eller att hjälpa till hemma. Brukar eleverna hjälpa till med olika saker? Hur känns det att hjälpa någon?

2. Att fira födelsedag

I tillhörande arbetsblad får eleverna berätta vad de vet om olika svenska högtider. Det arbetet går att utveckla i storgrupp genom att beskriva och förklara fler högtider.

- Förslag på samtalsfrågor: Vilket ursprung har högtiden? Varför och hur firar man den?
- Jämför svenska högtider med högtider som firas i andra kulturer. Eleverna kan arbeta vidare genom en samarbetsläxa med sina föräldrar och därefter redovisa för varandra i klassen.
- Jobba i hem- och expertgrupper. Respektive elevgrupp tar reda på fakta om en högtid och blir "experter" på just den högtiden. Därefter redovisar de olika grupperna sina högtider för varandra i smågrupper med en representant, det vill säga en "expert", från varje grupp. Använd med fördel en "sex-fältare" för att organisera arbetet där eleverna utgår från samma frågeställningar:

Namn på högtiden	Vilken religion?	Varför firar man?
Aktiviteter (beskriv vad man gör/hur man firar)	Mat och dryck	Övrigt

I redovisningarna utgår eleverna från dessa frågeställningar. Under lyssnandet kan de föra anteckningar förslagsvis utifrån följande rubriker:

Namn på högtid	Religion	Syfte	Aktiviteter	Mat och dryck	Övrigt
Jul					
Chanukka					
Eid al fitr					
Diwali					

Grafiska modeller och tabeller hjälper eleverna att sortera fakta och kunna göra jämförelser, se skillnader och likheter.

3. Arbeta vidare med sammansatta ord

I arbetsbladet arbetar eleverna med sammansatta ord utifrån förledet *jul*. Arbeta gärna vidare med sammansatta ord för att belysa problemet med särskrivning, kanske med exemplet *en brun hårig man* till skillnad från *en brunhårig man*.

Att arbeta med sammansatta ord ger också eleverna bra strategier för att förstå nya ord, då de kan identifiera den betydelsebärande delen:

En barnvagn är en vagn för barn.

En skrivbok är en bok man skriver i.

Jag som har skrivit den här lärarhandledningen heter Ulrica Kyrk och jag jobbar som SvA-lärare på Skäggebergsskolan i Sunne kommun, Värmland. Jag är 1-7- lärare i grunden men har de senaste åren jobbat som SvA-lärare på låg- och mellanstadiet. I mitt uppdrag som förstelärare i kommunen arbetar jag också med fortbildningsinsatser inom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. I bloggen *I huvudet på en SvA-fröken* delar jag med mig av pedagogiska tips kring språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och tankar kring mina möten med nyanlända elever.